

Klimat- och miljöhandlingsplan 2017 - 2019

Bakgrund

Stockholms reviderade miljöprogram gäller för 2016 – 2019. Programmet är ett kommunövergripande styrdokument som bryter ned kommunfullmäktiges verksamhetsmål i uppföljningsbara delmål.

Från år 2015 anges i kommunfullmäktiges budget ett övergripande inriktningsmål och fyra verksamhetsmål för stadens klimat och miljöarbete. I miljöprogrammet är en av utgångspunkterna att miljömålen ska överensstämma med de mål som kommunfullmäktige beslutat för verksamhetsområdet. På så sätt integreras miljöprogrammet bättre i stadens budget.

Miljöprogrammet är uppbyggt kring 6 övergripande miljömål som utgör en lokal precisering av de 16 nationella miljökvalitetsmålen som är mest relevanta för Stockholm.

Samtliga mål i programmet berör Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, även om inte alla delmål berör eller följs upp av nämnden. Programmet anger också indikatorer för att följa upp de sex målen:

1. Hållbar energianvändning
2. Miljöanpassade transporter
3. Hållbar mark- och vattenanvändning
4. Resurseffektiva kretslopp
5. Giftfritt Stockholm
6. Sund inomhusmiljö

Inledning

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd har sedan 2009 tagit fram en miljöplan som reviderats varje år i samband med verksamhetsplanen. Sedan 2012 har nämnden haft en miljöhandlingsplan som utgått från stadens miljöprogram. Den reviderade klimat- och miljöhandlingsplanen gäller för perioden 2017 – 2019.

Klimat- och miljöhandlingsplanen är ett förvaltningsövergripande dokument, där mål som formulerats inom Stockholms stads miljöprogram implementeras i förvaltningens verksamheter. Planen speglar förvaltningens arbete för att en hållbar livsmiljö ska värnas och utvecklas, och beskriver mål, delmål och

indikatorer som nämnden följer upp och har rådighet över, samt anger aktiviteter som förvaltningen ska arbeta med.

Klimat- och miljöpåverkan och rådighet

Inom flera av förvaltningens enheter sker aktiviteter varje dag som har konsekvenser för klimatet och miljön; transporter, energiförbrukning, upphandling av varor och tjänster, inköp, resursförbrukning och avfallshantering. Inom enheterna finns möjligheter att konkret minska förvaltningens totala miljöpåverkan. Dessutom finns miljöpåverkan som är knutna till mer strategiskt och långsiktigt arbete som rör ställningstaganden och beslut i olika ärenden som förvaltningen handlägger och genomför. Detta kan exempelvis vara aktuellt i remissvar, i dialog och samverkan med andra förvaltningar vid utbyggnads- och exploateringsprojekt i stadsdelsområdet samt i arbetet med investeringar och drift och underhåll av parker och naturområden. Centralt för klimat- och miljöhandlingsplanen är att miljömedvetenhet ska integreras i alla verksamheter. Rådigheten ser emellertid olika ut för förvaltningens skilda verksamheter.

Genomförande och uppföljning

Klimat- och miljöhandlingsplanen ska fungera som ett dokument som förvaltningens alla verksamheter ska arbeta efter och som enheterna kan utgå ifrån när de formulerar åtaganden och arbetssätt. Alla som arbetar inom förvaltningen ska känna till klimat- och miljöhandlingsplanens innehåll och tillämpa den i det dagliga arbetet.

Klimat- och miljöhandlingsplanens mål och aktiviteter formuleras och revideras i samband med verksamhetsplanen. Indikatorerna i handlingsplanen följs upp i stadens integrerade system för ledning och styrning (ILS). Avstämning av målen görs i samband med verksamhetsberättelse samt vid tertiäl 2.

Förvaltningen rapporterar dessutom fordonsstatistik till miljöförvaltningen.

Ansvar

I planen redovisas vilka som ansvarar för att genomföra aktiviteterna inom de olika delmålen.

Avdelningscheferna är ansvariga för att skapa goda förutsättningar för klimat- och miljöarbetet på enheterna, ta vara på och utveckla personalens kompetens och engagemang i klimat- och miljöfrågor samt driva arbetet framåt.

Ansvarsområde	Ansvar
Övergripande miljöansvar inom verksamhetsområdet	Avdelningschefer
Miljöansvar inom enheten och verkställande av aktiviteter i klimat- och miljöhandlingsplanen	Enhetschefer

KF:s Inriktningsmål 1. Energianvändningen är hållbar

Utvinning av energi och energianvändning är en av orsakerna till flera stora miljöproblem. Effektivare energianvändning och förnybara energikällor krävs för att minska växthuseffekten. Med energieffektiv teknik kan staden vara en aktör för miljödriven tillväxt och utveckling samt minska sina driftskostnader.

Nämndmål:

Nämndens energianvändning är effektiv och förnybara energikällor används

Delmål 1.1. Staden ska verka för att utsläppen av växthusgaser minskar till högst 2,3 ton per invånare till år 2020

Stadsdelen ska aktivt bidra till att fasa ut användningen av fossila bränslen och arbeta för minskad energianvändning i byggnader, verksamheter och transporter. Ett sätt att göra detta på är att vid ny- och ombyggnationer genom val av material få ner CO2 användningen. Nyproducerade byggnader behöver även vara skonsamma för klimat och miljö under hela sin livslängd.

Delmål 1.2. Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 % till år 2020.

Energianvändning i stadens byggnader och anläggningar ska minska. Målet innebär att förbrukningen ska minska i de lokaler där förvaltningen har verksamheter jämfört med föregående år. Som ett led i arbetet med effektiv energianvändning har förvaltningen fått klimatinvesteringsmedel bland annat för byte till LED - belysning inom flera lokaler.

Förvaltningen samverkar med Stockholm Vatten för att intensifiera arbetet med utsortering av matavfall och omvandling till biogas eller biogödsel.

KF Indikator Köpt energi

**KF:s
årsmål
1785 GWh**

**Nämndens
årsmål
2,148 GWh**

Aktivitet	Ansvar
Energisparande åtgärder ska vidtas, exempelvis genom att stänga av energi i lokaler och rum som inte används, energieffektivisera t ex genom byta till lågenergilampor, ledbelysning samt installera närvarostyrning om det är möjligt.	Enhetschefer
Förvaltningen fortsätter arbeta med att uppgradera till ledbelysning i stadsdelsområdets parker.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Förvaltningen ska ta fram en checklista för klimatsmart byggande som ska kunna användas som stöd vid kravställning på entreprenörer som utför ny- eller ombyggnation av förvaltningslokaler.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Förvaltningen ska under verksamhetsåret fortsätta söka klimatinvesteringsmedel för att byta ut befintliga vitvaror till mer energieffektiva alternativ.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Förvaltningen ska undersöka om miljöförvaltningen eller stadsbyggnadskontoret	Lokal- och

**Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsförvaltning**
Lokal och stadsmiljöenheten

Slakthusplan 4
Box 81
121 22 Johanneshov
Växel 08-508 14 000
Fax 08-508 14 444
eav@stockholm.se
stockholm.se

för statistik över klimatsmart byggande.	stadsmiljöenheten
Förvaltningen ska utreda möjligheterna till att upprätta en vindsnurra som genererar elektricitet i stadsmiljön. Vindsnurran ska fylla ett pedagogiskt syfte och sprida kunskap om förnyelsebara energikällor.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Vid beställning av ny- och ombyggnation inom förskola och äldreboende ska krav på klimatsmart byggande och förnybar energi ställas. Strävan ska vara att bygga plusenergihus.	Lokal- och stadsmiljöenheten

KF:s Inriktningsmål 2. Transporterna i Stockholm är miljöanpassade

Stadens mål är ett långsiktigt hållbart transportsystem, baserat på ny teknik, förnyelsebara bränslen, bättre logistik och mer information. En övergång till mer kapacitetsstarka och mindre miljöbelastande transportmedel är nödvändig samtidigt som arbetet med att söka smarta trafiklösningar och kommunikationssätt som är resurssnåla och utnyttjar energin effektivare än idag måste fortsätta. En satsning på de oskyddade trafikanterna leder till en mer trafiksäker miljö och en stadsmiljö som är mindre bullrig och mer trivsamt att vistas i. Det ska vara lätt att välja kollektiva, trygga och miljövänliga transportlösningar.

Som stor arbetsgivare kan staden också påverka resandet hos de anställda och som verksamhetsutövare kan staden vid upphandling välja miljöanpassade fordon och arbetsmaskiner.

Nämndmål Transporterna är energieffektiva

Delmål 2.1. Biltrafiken ska minska

Att ställa om fordonsflottan mot mer miljövänliga fordon är inte tillräckligt för att minska trafikens negativa effekter. För att skapa ett hållbart trafiksystem som både är hälsosamt och tillgängligt måste även biltrafiken och antalet körda fordonskilometer minska. Delmålet kan nås genom åtgärder som främjar gång, cykel och kollektivtrafik. För nämnden innebär detta att cykelbanor på parkmark ska vinterväg hållas, sandsopas och ha bra underlag.

Delmål 2.2. Stockholm ska ha frisk luft.

Delmålet innebär att staden måste bli bättre på att sänka halterna av föroreningar i Stockholmsluften. Målet kan nås genom val av drivmedel och fordon som ger lägre luftföroreningar, framför allt vad gäller kvävedioxid och PM10, små slitageartiklar, som uppkommer bland annat när man kör med dubbdäck på asfalt. Nämndens mål är att samtliga bilar ska köras med odubbade vinterdäck. Alla förvaltningens bilar är miljöbilar. Laddningsstolpar finns vid förvaltningshuset för att kunna ladda förvaltningens fyra elbilar. Förvaltningen samverkar med miljöförvaltningen för att ta fram data för utsläpp av koldioxid specifikt för vår stadsdel.

KF Indikator KF:s Årsmål	Nämndens årsmål
Andel dubbdäck	0 %
Andel elbilar	15 %
Andel miljöbilar i stadens bilflotta	100 %
Andel miljöbränsle i stadens etanol och biogasbilar 85%	90%

Aktivitet	Ansvar
Förvaltningen ska kontrollera att cykelbanor på parkmark är snöröjda, sand sopade och har bra underlag.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Samverka med trafiknämnden om investeringar och reinvesteringar gällande pendelstråk för cykling.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Utveckla arbetet med samordnade varutransporter mellan förvaltningens verksamhetsområden.	Lokal- och stadsmiljöenheten
E85-bilar och fordonsgasbilar ska tankas med det miljöbränsle de är avsedda för.	Enhetschefer
Löpande översyn görs för de bilar vars avtal löper ut för att se om de kan ersättas med	Enhetschefer

miljöbilar.

Vid upphandling av transporttjänster ska förfrågningsunderlaget formuleras så att transporter mellan olika verksamheter samordnas.

Upphandlande
avdelning

Förvaltningen bedriver under verksamhetsåret ett informationsarbete för att öka kännedomen om förvaltningens resepolicy.

Lokal- och
stadsmiljöenheten

Alla medarbetare ska tillämpa **Förvaltningens resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten.**

Alla medarbetare

Policyn utgår från ett rangordnat valsystem:

Resepolicy

1. **Överväg om alla resor måste genomföras:** Om digitala möten kan genomföras ska dessa föredras. Resor till möten eller andra ärenden som måste genomföras bör förläggas så att resorna kan ske säkert och miljöanpassat. Möten bör förläggas i närområdet, med möjligheter att ta sig dit med kollektiva färdmedel eller genom att gå eller cykla. Resor i andra tjänsteärenden bör ske med det bästa färd sättet.
2. **Välj det bästa färd sättet:** Res med kollektivtrafiken: Tunnelbana, pendeltåg eller buss vid lokala resor inom Stockholms län och tåg för nationella resor under 50 mil. Gå eller cykla vid korta tjänsteärenden. Använd alltid hjälm och riktig cykelutrustning vid cykling. Använd gärna förvaltningens cykelpool.
3. **Om bilresor är nödvändiga:** Res/kör i första hand med elbil, i andra hand med någon av de övriga miljöbilarna i Bilpoolen. Resor med bil ska samordnas för samåkning i den mån det är möjligt. Föraren ska tillämpa sparsam och säker körning.

Inriktningsmål 3. Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning

Stockholm upplevs som en attraktiv plats att bo och verka i och en av anledningarna är närheten till parker och naturen och att Stockholm är en stad på vattnet. Stockholms grön- och vattenområden innehåller många viktiga ekologiska funktioner liksom stora kvaliteter för rekreation. Parker, vatten och natur ger

tillgång till gröna oaser, rofylldhet, lek och promenader. Parker och grönområden bidrar även till att dämpa buller och växligheten fungerar som filter för luftföroreningar.

Nämndmål:

Flickor och pojkar, kvinnor och män har tillgång till parker och grönområden som är anpassade till nya klimatförutsättningar och bidrar till en mångfald av ekosystemtjänster.

Delmål 3.2. God status ska uppnås i stadens vattenförekomster

De allvarligaste miljöproblemen i stadens vattenmiljöer är övergödning, påverkan av miljöfarliga ämnen samt fysiska förändringar. Delmålet kan nås genom att miljöförstörande effekter av dagvatten minskar. I samband med nya detaljplaner ska förvaltningen sträva efter att i största möjligaste mån föreslå Lokalt Omhändertagande av Dagvatten, LOD.

Delmål 3.3. Stadens vattenområden ska stärkas och utvecklas för både rekreation och biologisk mångfald

Många av stadens mest eftertraktade boende- och mötesplatser ligger vid vattnet. Både Mälaren och Saltsjön är centrala för Stockholmsregionens attraktivitet och skönhet. Det finns dock många potentiella konflikter som måste hanteras i planering, exploatering och underhåll av stadens vattenområden.

Vattenområden ska utvecklas till attraktiva rekreationsområden för alla och inkludera lämpliga funktioner som bad- och båtliv, fiske samt turiständamål.

Strandpromenader ska förbättras till sammanhängande, tillgängliga och tilltalande stråk. Den biologiska mångfalden och möjligheter till fritidsfiske förstärks genom ytterligare biotopvård runt och i bäckar och sjöar samt fortsatt utsättning av fisk i flertalet vatten.

Delmål 3.4. Vid stadsutveckling ska ekosystemtjänster främjas för att bidra till en god livsmiljö

Funktionerna inom stadens ekologiska kärnområden, viktiga spridningszoner och livsmiljöer för skyddsvärda arter behöver värnas och vägas in i stadsplaneringen.

Delmål 3.5. När staden växer ska den biologiska mångfalden stärkas och utvecklas

Genom väl avvägda åtgärder kan vissa rekreativa och ekologiska värden återskapas eller ersättas i de fall oexploaterad mark tas i anspråk för bebyggelse. Stadsdelens arbete ska inriktas på att

upprätthålla och utveckla funktionerna i strukturen av ekologiskt värdefulla områden, bland annat med en stor variation av natur och kulturlandskap. När ny mark tas i anspråk ska hänsyn tas till förutsättningar för biologisk mångfald och en lämplig grönytekompensation.

Stärk arbetet för den biologiska mångfalden t.ex. genom att sätta upp fågelholkar på lämpliga platser. Stadsmiljöverksamheten ska ta del av studier och utvecklingsarbete om ekosystemtjänster som sker central i t.ex. Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Delmål 3.6. Varje stadsdel ska ha god tillgång till parker och områden med höga rekreations-och naturvärden

Närheten till naturen är viktig för stadsdelsområdets attraktionskraft och befolkningens rekreation.

Delmålet innebär att den sammanlagda mängden parkmark i varje stadsdel ska vara tillräckligt stor för att tillgodose invånarnas rekreationsbehov och klara det höga besöksstrycket med fortsatt hög kvalitet.

Tillgängligheten till parker och grönområden ska förbättras genom minskning av barriäreffekter, anläggande av gröna promenader, förbättrad kollektivtrafikanslutning, vägskyltning och tydliggörande av parkentréerna. Vid ny exploatering där park- och naturmark tas i anspråk är det viktigt att bevara och utveckla gröna samband och strukturer. I samband med nya planer och projekt sätts åtgärder in för att stärka svaga kopplingar. Det kan vara upprustning eller nyanläggning av parker, lekplatser eller gång- och cykelvägar.

Behovet av kunskap om ekologiskt hållbar skötsel ska uppmärksammas i samband med upphandling av park- och naturskötsel.

Delmål 3.7. Varje stadsdel ska planeras för god stadsmiljö

Bra utformade, levande och trygga stadsmiljöer kännetecknas av att de integrerar flera funktioner och tillgodoser flera behov.

Delaktighet och dialog är en viktig demokratisk förutsättning för att skapa goda stadsmiljöer där medborgarna känner sig nöjda.

Stadsodling är en viktig del för att förbättra stadsmiljön och bidrar också till att stärka den sociala sammanhållningen inom stadsdelsområdet.

Sly som röjs ska i möjligaste mån ligga kvar i naturmark	Lokal- och stadsmiljöenheten
När gallring utförs och vid fällning av träd i parker ska det planteras ett nytt träd för varje fällt träd på en lämplig plats i stadsdelen.	Lokal- och stadsmiljöenheten
I samband med nybyggnation ska grönkompensation som nyplantering av träd föreslås.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Förvaltningen ska undersöka möjligheterna till trädplantering i samband med större ombyggnation av parkmiljöer.	Lokal- och stadsmiljöenheten
I samband med ny bebyggelse, som medför intrång i grön- och vattenområden, ska grönkompensation med likvärdig funktion i närområdet begäras.	Lokal- och stadsmiljöenheten
En plan för förvaltningens fortsatta arbete med ekosystemtjänster tas fram.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Förvaltningen kommer att söka klimatinvesteringsmedel för att tillskapa fler LOD anläggningar samt genomföra olika koldioxidbindande åtgärder såsom trädplantering.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Stadsdelsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Förvaltningen ska aktivt arbeta med information riktad mot invånare om möjligheter till stadsodling, för att öka förekomsten av stadsodlingar i stadsdelsområdets offentliga miljöer.	Lokal- och stadsmiljöenheten
I samband med förslag till ny bebyggelse	

som medför intrång i grön- och vattenområden, ska grönkompensation med likvärdig funktion i närområdet begäras. Lokal- och stadsmiljöenheten

Inriktningsmål 4. Stockholms kretslopp är resurseffektiva

Avfall är i många fall en värdefull resurs om avfallshanteringen anpassas till avfallets egenskaper. Det mest miljöeffektiva är att i möjligaste mån förhindra att avfall uppstår. Effektiv och miljöanpassad avfallshantering är en viktig del av samhällets infrastruktur. Stadens mål är att minimera mängden avfall och öka andelen som nyttiggörs genom återanvändning och återvinning.

Nämndmål:

Avfallshanteringen inom nämndens verksamheter är miljövänlig och resurseffektiv

Delmål 4.1. Stadens verksamheter ska förebygga förekomsten av avfall

Stadens verksamheter måste arbeta aktivt med att minimera uppkomsten av avfall. Det bästa sättet att minska avfallsmängderna är att se till att avfallet aldrig uppstår.

Delmålet kan nås genom att stadsdelen vid inköp av varor och tjänster planerar för att minska uppkomsten av avfall. Matsvinn ska minimeras med genomtänkt planering, logistik och mätning. Produkter som inte längre används inom verksamheten ska så långt det är möjligt återanvändas.

Förvaltningen deltar för närvarande i ett program för avfallshantering i stadens offentliga rum.

Delmål 4.2. Avfall som uppkommer ska tas omhand resurseffektivt

Delmålet syftar till att minska resursförbrukningen genom materialåtervinning och energiåtervinning av det avfall som idag deponeras obehandlat.

Förvaltningens verksamheter som tillagar och/eller serverar måltider ska, där det är möjligt, sortera ut matavfallet för biologisk behandling. Med biologisk behandling menas att matrester blir kompostjord eller rötas och omvandlas till biogas. En ökad biologisk behandling av matavfallet från stadens egna

verksamheter syftar bland annat till att öka biogasproduktionen i Stockholm.

Delmål 4.3 Farligt avfall ska inte förekomma i hushållssoporna.

Delmålet handlar om att ändra konsumtionsmönster och minska mängden farligt avfall från förvaltningens verksamheter. Det kan bland annat ske genom att förvaltningen vid upphandlingar ställer krav på kemikalieanvändning vid städtjänster och skötsel av grönområden samt att man förvissar sig om att egen hantering, borttransport och omhändertagande sker på ett korrekt sätt.

KF Indikator	Nämndens årsmål
Andel enheter som sorterar ut matavfall för biologisk behandling.	80 %
Antal förskolor som utrustas med återvinningsstationer under 2017	2
Antal parker som utrustas med återvinningstationer under 2017	1

Aktivitet	Ansvar
Aktuella brukaravtal redovisas årligen för stadsdelsnämnden	Lokal- och stadsmiljöenheten
Användandet av engångsprodukter inom förvaltningens verksamheter ska minska och flergångsprodukter (ex glas) och förnyelsebara material ska öka.	Enhetschefer
Alla förvaltningens verksamheter ska sortera ut sitt matavfall till biologisk behandling.	Enhetschefer
De förskolor som inte har rätt förutsättningar för att samla in matavfall i kärl ska tillsammans med fastighetsägarna	Lokal- och

**Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsförvaltning**
Lokal och stadsmiljöenheten

Slakthusplan 4
Box 81
121 22 Johanneshov
Växel 08-508 14 000
Fax 08-508 14 444
eav@stockholm.se
stockholm.se

undersöka möjligheten att installera matavfallskvarn.	stadsmiljöenheten och enhetschefer
Förvaltningen ska vi inköp av varor och tjänster planera för att minska uppkomsten av avfall, till exempel undvika onödiga förpackningar och emballage, undvika engångsmaterial samt minska matsvinn genom planerade måltidsinköp.	Enhetschefer
Produkter och inventarier som inte längre används inom verksamheten ska så långt det är möjligt återanvändas. Det kan t.ex. vara möbler, textilier eller liknande.	Enhetschefer
Förvaltningen ska undersöka hur återvinning fungerar i olika verksamheter och lokaler.	
Klimatinvesteringsmedel ska sökas för att möjliggöra för alla verksamheter att sortera ut matavfall till biogasbehandling.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Användandet av engångsprodukter inom förvaltningens verksamheter ska minska och flergångsprodukter (ex glas) och förnyelsebara material ska öka.	Lokal- och stadsmiljöenheten Enhetschefer
Schaktmassor ska återanvändas för att undvika uttag av outnyttjade naturresurser och minska transportbehovet av schaktmassor.	Lokal- och stadsmiljöenheten

Inriktningsmål 5: Giftfritt Stockholm

Halterna av många miljögifter är förhöjda i Stockholm. Samtidigt ökar kemikalieanvändningen i samhället, vilket leder till diffusa utsläpp av nya, tidigare okända ämnen. Kemikalieinspektionens Prioriteringsguide PRIO delar in farliga ämnen utifrån deras egenskaper i två nivåer – utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen. Utfasningsämnen har så allvarliga egenskaper att de bör fasas ut och inte användas alls. Alla verksamheter ska fortsätta att rapportera in uppgifter om utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen i stadens kemikaliehanteringsystem Chemsoft.

Spridningen av miljögifter måste minska och staden kan påverka detta genom att välja miljöanpassade varor och tjänster i sin upphandling. Delmålet avser för nämndens del varor som har en kort omloppstid och livslängd som exempelvis städtjänster. Det gäller även entreprenadupphandlingar för investering, drift och underhåll av parkmark inom stadsdelsområdet.

**Nämndmål;
Flickor och pojkar, kvinnor och män besöker och
arbetar i miljöer som är giftfria.**

***Delmål 5.2. Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i
upphandlade varor ska minska***

***Delmål 5.3. Användningen av bygg- och anläggningsvaror som
innehåller miljö- och hälsofarliga ämnen ska minska***

Stadsdelen ska kontrollera och dokumentera utemiljöprodukter som gummibeläggning och lekutrustning enligt BVB.

***Delmål 5.4. Stadens användning av kemiska produkter som
innehåller utfasningsämnen och prioriterade
riskminskningsämnen ska minska***

Åtgärderna handlar om att rensa bort och undvika farliga ämnen i kemiska produkter, varor och byggmaterial som stadsdelen använder och verka för att andra aktörer ska arbeta i samma riktning.

***Delmål 5.5. Förekomsten av hälsofarliga kemikalier i
förskolemiljön ska minska***

Ett genomgående fokus i Stockholms stads kemikalieplan är att minska barns exponering för kemikalier och i stadens budget prioriteras arbetet med att minska förekomsten av farliga ämnen på förskolor. För att lyckas med detta krävs det att krav ställs i upphandling och vid byggande. Förskolorna i stadsdelsområdet arbetar alla aktivt med kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola.

***Delmål 5.6. Negativ påverkan på djur, miljö och människors
hälsa från stadens livsmedelskonsumtion skall minska***

Medvetna val kring livsmedel har stor potential för att bidra till en hållbar utveckling. De livsmedel som finns på marknaden skiljer sig åt gällande både produktionssätt och miljöpåverkan och det finns därmed goda möjligheter att välja ett alternativ med

bättre klimat- och miljönytta. Andelen köpta ekologiska livsmedel inom förvaltningens verksamheter ska öka. Frukt, kaffe, fikabröd som köps in till fikarum och i samband med möten och konferenser ska i största möjligaste mån vara ekologiska och närproducerade. Vid upphandling och under löpande avtalsperiod ställs krav på redovisning från leverantören av andelen ekologiska livsmedel.

KF indikator KF:s Årsmål	Nämndens årsmål
Andel relevanta upphandlingar av varor och tjänster där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår.	100 %
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Bygg varubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system.	100 %
Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 2 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola.	33,3 %
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel.	45 %

Aktivitet	Ansvar
Alla verksamheter ska årligen from 2017 rapportera uppgifter om utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen till Kemikaliecentrum.	Enhetschefer
Alla verksamheter som anlitar entreprenörer som använder kemiska produkter ska ställa krav i upphandlingar på att entreprenörerna redovisar uppgifter om utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen.	Upphandlande avdelning
Alla verksamheter som har utfasningsämnen	

och prioriterade riksminskningssämnen ska arbeta aktivt för att minska dem.	Enhetschefer
Förvaltningen använder stadens gemensamma kemikaliehanteringssystem för att bland annat kartlägga olika kemikalier som används i verksamheterna.	Enhetschefer
Förvaltningen kommunicerar det egna arbetet både internt och externt för att på detta sätt inspirera till att minska användningen av miljö- och hälsofarliga kemikalier.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Inköp av ekologisk mat ska även eftersträvas vid upphandlingar av representation, catering och övriga inköp	Enhetschefer
Klimatinvesteringsmedel ska sökas till en klimatmodul för att skapa förutsättningar att klimatberäkna Kostenhetens matsedel och därmed kunna underlätta klimatsmarta val vid menyplanering och inköp inom äldreomsorgen.	Lokal- och stadsmiljöenheten
Vid nybyggnation eller större ombyggnationer av befintlig verksamhet inom äldreomsorg och förskola ska frågan om tillagningskök alltid utredas. Strävan är att så många som möjligt ska ha tillgång till tillagningskök.	Lokal- och stadsmiljöenheten och Avdelningschef
Regelbunden städning ska säkerställas genom rutiner med korrekta metoder och kontinuerlig uppföljning av dessa.	Enhetschefer
När tjänster och entreprenader upphandlas ska krav ställas på att miljöanpassade produkter enligt kriterier ovan ska användas	Upphandlande avdelning

Inriktningsmål 6. Inomhusmiljön i Stockholm är sund

Eftersom vi tillbringar större delen av våra liv inomhus, har en god inomhusmiljö stor betydelse för människors hälsa och komfort. Hälsobesvär relaterade till inomhusmiljön är ett problem i många byggnader. Arbetet för att minska hälsorelaterade

riskfaktorer berör bland annat buller, dålig luftkvalitet, inomhustemperatur och höga radonhalter i bostäder och allmänna lokaler. När åtgärder vidtas för att förbättra inomhusmiljön bör lösningar sökas som även bidrar till lägre eller lika energianvändning.

Stadens alla nämnder och styrelser som äger, bygger, förvaltar och brukar lokaler har ansvar för en sund inomhusmiljö i de egna lokalerna. Delmålen enligt miljöprogrammet handlar, förutom att inomhusmiljön ska bli bättre, om att radonhalterna och bullernivåerna inomhus ska minska.

Nämndmål:

Flickor och pojkar, kvinnor och män som besöker nämndens verksamheter har en god inomhusmiljö

Delmål 6.3. Bullernivåerna inomhus ska minska

För stadsdelsnämnden handlar målområdet om att verksamheter som förskolor, vård- och omsorgsboenden, gruppbostäder, korttidshem och dagliga verksamheter ska ha god luftkvalitet och goda ljudnivåer för brukare och personal.

Förskolor har börjat se över ljud och buller i befintliga lokaler, i samverkan med fastighetsägare.

Fysiska skyddsronder genomförs regelbundet i alla förvaltningens lokaler tillsammans med skyddsombud för att identifiera och åtgärda brister och risker.

Delmål 6.4. Luftkvaliteten inomhus ska bli bättre

Vid nybyggnation och ombyggnad av bostäder ska ventilationen ha en standard som motsvarar minst miljöbyggnad klass silver avseende kap 7 Ventilationsstandard. Kravet innebär en något högre standard än vad som följer av Folkhälsomyndighetens allmänna råd om ventilation och garanterar en god miniminivå.

Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsförvaltning
Lokal och stadsmiljöenheten

Slakthusplan 4
Box 81
121 22 Johanneshov
Växel 08-508 14 000
Fax 08-508 14 444
eav@stockholm.se
stockholm.se

Aktivitet	Ansvar
Det påbörjade arbetet med att ta fram ett funktionsprogram för förskolelokaler ska slutföras under 2018.	Avdelningschef

God ljudnivå ska upprätthållas vid verksamheter med hjälp av t ex bordskivor med ljuddämpande ytskikt, möbeltassar, bullerdämpande mattor, ljuddämpande väggfärg, takabsorbenter och skärmar.

Lokal- och stadsmiljöenheten och enhetschefer

Vid om- och nybyggnation ska förvaltningen arbeta för att uppnå en så god ljus och ljudmiljö som möjligt.

Lokal- och stadsmiljöenheten